निपाह वायरस संक्रमण

(Hindi Version)

ਨਿਪਾਹ ਵਾਇਰਸ ਸੰਕਰਮਣ

(Punjabi Version)

尼帕病毒感染

Nipah Virus Infection

衞生防護中心
Centre for Health Protection

衞生署
Department of Health

निपाह वायरस संक्रमण

निपाह वायरस संक्रमण एक उभरती हुई जूनोटिक बीमारी है। फल चमगादड़ों इस वायरस के प्राकृतिक मेजबान माना जाता हैं। इसकी पहचान सबसे पहले 1998-99 में मलेशिया और सिंगापुर में सुअर पालने वाले किसानों और सुअरों के करीबी संपर्क में आने वाले लोगों में फैलने के दौरान हुई थी। यह सुअर, घोड़े, बकरी, भेड़, बिल्ली और कुत्तों सहित कई तरह के जानवरों को प्रभावित कर सकता है। पिछले दो दशकों में, बांग्लादेश और भारत में इंसानों में निपाह वायरस संक्रमण के कई मामले दर्ज किए गए हैं।

फैलने का तरीका

इंसानों में संक्रमण मुख्य रूप से बीमार जानवरों के सीधे संपर्क में आने से उनकी दूषित सांस की बूंदों, नाक से निकलने वाले स्राव और टिशू के ज़रिए फैलता है। यह संक्रमित चमगादड़ों का मूत्र, गोबर या लार से दूषित खाना खाने से भी फैल सकता है, आमतौर पर फल या फलों के उत्पाद (खासकर कच्चे खजूर के रस)। इंसान से इंसान में फैलने का खतरा, संक्रमित लोगों के खराब स्राव और मल के करीबी संपर्क से भी हो सकता है, और मरीज़ के परिवार और स्वास्थ्य सेवा सेटिंग में भी मिली है।

नैदानिक विशेषताएं

मरीज़ बिना लक्षण वाले हो सकते हैं। शुरुआती लक्षणों में ज़ुकाम जैसे लक्षण जैसे बुखार, सिरदर्द, उल्टी, गले में खराश और मांसपेशियों में दर्द । दूसरे लक्षणों में चक्कर आना, नींद आना और होश में कमी हैं। गंभीर मामलों में निमोनिया, दौरा, एन्सेफलाइटिस, कोमा और यहां तक कि मौत जैसी जटिलताएँ विकसित हो सकती हैं। मामले की मृत्यु दर लगभग 40% से 75% है। जो मरीज़ एक्यूट एन्सेफलाइटिस से बचने वाले मरीजों में से लगभग 20% को लगातार तंत्रिका संबंधी समस्याएं हो सकती है।

ऊष्मायन अवधि

लक्षण आमतौर पर संपर्क में आने के लगभग 4-14 दिनों के बाद दिखने लगते हैं, लेकिन यह 45 दिनों तक भी हो सकता है।

प्रबंध

अभी, निपाह वायरस संक्रमण के लिए कोई खास इलाज और दवा नहीं है। इलाज का मुख्य आधार सहायक देखभाल तक ही सीमित है।

बचाव

अभी निपाह वायरस संक्रमण से बचाव के लिए कोई वैक्सीन उपलब्ध नहीं है।

निपाह वायरस से प्रभावित जगहों पर जाते समय संक्रमण का खतरा कम करने के लिए लोगों को ये तरीके अपनाने चाहिए:

- जंगली जानवरों या खेत के बीमार जानवरों, खासकर चमगादड़, खेती करने वाले सूअर, घोड़े, पालतू और जंगली बिल्लियों के संपर्क में आने से बचें।
- उन जगहों से बचें जहाँ चमगादड़ रहते हैं।
- अच्छी व्यक्तिगत स्वच्छता का ध्यान रखें; हाथों को बार-बार तरल साबुन और पानी से धोएं, खासकर जानवरों या उनकी मल/स्राव के संपर्क में आने के बाद, और बीमार लोगों की देखभाल करने या उनसे मिलने के बाद।
- भोजन की स्वच्छता की अच्छी ध्यान रखें; फलों को खाने से पहले अच्छी तरह धोकर छील लेना चाहिए। चमगादड़ के काटने के निशान वाले या ज़मीन पर पड़े फलों को नहीं खाना चाहिए। कच्चे खजूर का रस, ताड़ी या दूसरा जूस पीने से बचें।

जिन लोगों को जानवरों या उनके टिशू को छूना पड़ता है, उन्हें ग्लव्स और दूसरे सही सुरक्षा वाले कपड़े पहनने चाहिए। जिन मरीज़ों को संदिग्ध या पुष्ट संक्रमण हुए हैं, उनकी देखभाल करने वाले स्वास्थ्य सेवा कर्मी हर समय संक्रमण की रोकथाम और नियंत्रण के उपाय सही तरीके अपनाने चाहिए।

अधिक स्वास्थ्य जानकारी के लिए, कृपया स्वास्थ्य सुरक्षा केंद्र की वेबसाइट पर जाएं www.chp.gov.hk

अनुवादित संस्करण केवल संदर्भ के लिए है। अनुवादित संस्करण और अंग्रेजी संस्करण के बीच विसंगतियों के मामले में, अंग्रेजी संस्करण मान्य होगा।

Translated version is for reference only. In case of discrepancies between translated version and English version, English version shall prevail.

24 फरवरी 2026 को संशोधित (Revised on 24 February 2026)

ਨਿਪਾਹ ਵਾਇਰਸ ਸੰਕਰਮਣ

ਨਿਪਾਹ ਵਾਇਰਸ ਸੰਕ੍ਰਮਣ ਇੱਕ ਉਭਰਦੀ ਜਾਨਵਰ-ਮਨੁੱਖ ਸੰਕ੍ਰਮਕ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ। ਫਲ ਚਮਗਿੱਦੜ ਇਸ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਛਾਣ 1998-99 ਵਿੱਚ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸੂਰ ਪਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਸੂਰਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੂਰਾਂ, ਘੋੜਿਆਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ, ਭੇਡਾਂ, ਬਿੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਨਿਪਾਹ ਵਾਇਰਸ ਸੰਕ੍ਰਮਣ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕੋਪ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਕਰਮਣ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਸਾਹ ਰਾਹੀਂ

ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ, ਨੱਕ ਦੇ ਸ੍ਰਵਾਂ ਅਤੇ ਟਿਸ਼ੂਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਫੈਲ ਸਕਦਾ ਹੈ,

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਲ ਜਾਂ ਫਲਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੱਚਾ ਖਜੂਰ ਦਾ ਰਸ), ਜੋ ਸੰਕਰਮਿਤ ਚਮਗਿੱਦੜਾਂ ਦੇ ਪਿਸ਼ਾਬ, ਮਲ, ਜਾਂ ਲਾਰ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਕਰਮਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਸ੍ਰਾਵ ਅਤੇ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਪਰਕ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ

ਸੰਕਰਮਣ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਲੀਨਿਕਲ ਲੱਛਣ

ਮਰੀਜ਼ ਲੱਛਣ-ਰਹਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲੱਛਣਾਂ ਵਿੱਚ ਫਲੂ ਵਰਗੇ ਲੱਛਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੁਖਾਰ, ਸਿਰ ਦਰਦ, ਉਲਟੀਆਂ, ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਖਰਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦ। ਹੋਰ ਲੱਛਣਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਕਰ ਆਉਣੇ, ਹੰਝਲਾਪਣ ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨੀਆ, ਦੌਰੇ, ਐਨਸੇਫੈਲਾਈਟਿਸ, ਕੋਮਾ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੌਤ ਵਰਗੀਆਂ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਸ ਮੌਤ ਦਰ ਲਗਭਗ 40% ਤੋਂ 75% ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਰੀਜ਼ ਐਕਿਊਟ ਐਨਸੇਫੈਲਾਈਟਿਸ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਭਗ 20% ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਨਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇੰਕਿਊਬੇਸ਼ਨ ਅਵਧੀ

ਲੱਛਣ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ 4-14 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ 45 ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਬੰਧਨ

ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਨਿਪਾਹ ਵਾਇਰਸ ਸੰਕਰਮਣ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਲਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਸਹਾਇਕ ਦੇਖਭਾਲ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ।

ਰੋਕਥਾਮ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਿਪਾਹ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਸੰਕਰਮਣ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੋਈ ਵੈਕਸੀਨ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਨਿਪਾਹ ਵਾਇਰਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

- ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰ ਖੇਤੀ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਚਮਗਿੱਦੜਾਂ, ਖੇਤੀ ਕੀਤੇ ਸੂਰਾਂ, ਘੋੜਿਆਂ, ਪਾਲਤੂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਬਿੱਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਤੋਂ ਬਚੋ।
- ਉਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ ਜਿੱਥੇ ਚਮਗਿੱਦੜਾਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਚੰਗੀ ਨਿੱਜੀ ਸਫਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ; ਤਰਲ ਸਾਬਣ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਹੱਥ ਧੋਵੋ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਲ/ਸ੍ਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।
- ਚੰਗੀ ਭੋਜਨ ਸਫਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ; ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋ ਕੇ ਅਤੇ ਛਿੱਲ ਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚਮਗਿੱਦੜ ਦੇ ਕੱਟਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਖਾਓ। ਖਜੂਰ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦਾ ਕੱਚਾ ਰਸ, ਟੋਂਡੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਸ ਪੀਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰੋ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟਿਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਢੁਕਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਏ ਸੰਕਰਮਣ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੰਕਰਮਣ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਵਧੇਰੇ ਸਿਹਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਹੈਲਥ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾਓ
www.chp.gov.hk

ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਦਰਭ ਲਈ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਬਲ ਰਹੇਗਾ।

Translated version is for reference only. In case of discrepancies between translated version and English version, English version shall prevail.

324 ਫਰਵਰੀ 2026 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ (Revised on 24 February 2026)

衞生防護中心網站 www.chp.gov.hk
Centre for Health Protection Website www.chp.gov.hk

अधिक स्वास्थ्य जानकारी के लिए, कृपया स्वास्थ्य सुरक्षा केंद्र की वेबसाइट पर जाएं
www.chp.gov.hk

ਵਧੇਰੇ ਸਿਹਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਕਿਰਪਾ ਸਿਹਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾਓ
www.chp.gov.hk

二零二六年二月修訂
Revised in February 2026